

DECENTRALIZACIJA I REGIONALIZACIJA SRBIJE I
POLOŽAJ AP VOJVODINE U STRANAČKOM OGLEDALU

U VRHU PRIORITETA, UZ PRIVIDE

Analiza Nezavisnog društva novinara Vojvodine i
stavovi političkih stranaka o decentralizaciji i regionalizaciji Srbije
i ustavno-pravnom položaju AP Vojvodine

IZDAVAČ:
Nezavisno društvo novinara Vojvodine
Zmaj Jovina 3/I
Novi Sad

www.ndnv.org

ZA IZDAVAČA:
Dinko Gruhonjić

UREDNIK:
Nedim Sejdinović

PRELOM:
Duško Medić

ŠTAMPA:
Stojkov, Novi Sad

TIRAŽ:
300

ISBN 978-86-88303-06-4

**DECENTRALIZACIJA I REGIONALIZACIJA SRBIJE I
POLOŽAJ AP VOJVODINE U STRANAČKOM OGLEDALU**

U VRHU PRIORITETA, UZ PRIVIDE

**Analiza Nezavisnog društva novinara Vojvodine i
stavovi političkih stranaka o decentralizaciji i regionalizaciji Srbije
i položaju AP Vojvodine**

Žužana Serenčeš

Novi Sad, 2013.

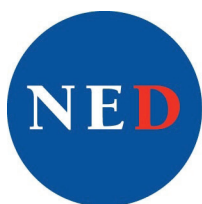
O PROJEKTU:

Analiza stavova političkih partija o regionalizaciji i decentralizaciji Srbije, kao i o ustavno-pravnom položaju AP Vojvodine, uz anketu, odnosno odgovore stranaka na pitanja o ovim temama, nastali su u okviru realizacije projekta “Debata o decentralizaciji”, koji Nezavisno društvo novinara Vojvodine sprovodi uz podršku američke fondacije NED.

Interesantno je da su ove teme, bar načelno, u vrhu prioriteta skoro svih političkih stranaka u Srbiji, a da se istovremeno o njima veoma malo govori, a još manje čini u institucionalnom smislu. Želja nam je bila da na jednom mestu prikupimo stavove relevantnih političkih stranaka o decentralizaciji, regionalizaciji i položaju AP Vojvodine. Na ovaj način skrećemo javnosti pažnju na ove, po nama, jako bitne političke teme, osvetljavajući ih iz analitičkog ugla. Jasno je da ove “processe” prati konfuzija u javnosti i, samim tim, oni su pogodni za različite oblike manipulacije od strane političkih i drugih elita. Možda će ova publikacija potpomoći otvaranju javne debate o novoj konstituciji centralizovane zemlje.

Činjenica da smo na neke odgovore čekali jako dugo, čak godinu dana, svedoči da pojedine stranke odbijaju da se principijelno odrede prema suštinskim problemima naše zemlje ili maksimalno odugovlače u tome.

Zahvaljujemo Centru za regionalizam na pomoći pri koncipiranju pitanja za političke stranke, kao i koaliciji nevladinih organizacija “Građanska Vojvodina” na saradnji u realizaciji projekta.

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

SADRŽAJ

U VRHU PRIORITETA, UZ PRIVIDE

Decentralizacija kao prioritet.....	9
Savet i strategija za decentralizaciju.....	10
Izmene izbornog sistema na lokalnu.....	11
Finansiranje lokalne samouprave	12
Tipovi regionalizacije.....	14
Ustavno-pravni položaj Vojvodine.....	16
Izmene ustava?.....	17

ODGOVORI POLITIČKIH STRANAKA

DEMOKRATSKA STRANKA.....	21
SRPSKA NAPREDNA STRANKA.....	23
SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRBIJE.....	25
SAVEZ VOJVOĐANSKIH MAĐARA.....	28
UJEDINJENI REGIONI SRBIJE (G17 PLUS).....	30
LIGA SOCIJALDEMOKRATA VOJVODINE.....	33
LIBERALNO DEMOKRATSKA PARTIJA.....	35
VOJVOĐANSKA PARTIJA.....	37

Pitanje decentralizacije Srbije nalazi se, prema njihovoj tvrdnji, visoko na listi prioriteta političkih stranaka u Srbiji. Partije anketirane od strane koalicije nevladinih organizacija „Građanska Vojvodina“, odnosno Nezavisnog društva novinara Vojvodine, bez izuzetka navode da je ova tema visoko pozicionirana među prioritetima njihovog programa i delovanja, da su tom pitanju posvećene, a za neke ono predstavlja i suštinsko i osnovno pitanje njihovog političkog angažmana. Međutim, i pored mnogobrojnih ukazivanja, i od strane anketiranih predstavnika stranačke scene, da aktuelni Ustav Srbije ne pruža odgovarajući okvir za suštinsku decentralizaciju i regionalizaciju Srbije i da bi izmenama ustavnih odredbi o teritorijalnom uređenju bilo neophodno stvoriti odgovarajući osnov za punu decentralizaciju i regionalizaciju u skladu sa evropskim standardima i potrebama ovog društva, na osnovu izjašnjavanja anketiranih političkih stranaka može se zaključiti da izmene Ustava Srbije u tom pogledu ipak ne bi trebalo očekivati tokom aktuelnog mandata Skupštine Srbije.

Objašnjenje za ovakvu dvojnost u stranačkom percipiranju prioriteta i nužnih koraka valja tražiti zapravo u nedostatku političke volje. Takvu dijagnozu iznose čak i same političke stranke, među njima i značajni akteri i aktuelne pokrajinske, odnosno republičke vlasti, pa tako recimo jedna od ovih anketiranih stranaka nedvosmisleno i konstatuje da „među relevantnim snagama na političkoj sceni nemamo i u bliskoj budućnosti nećemo ni imati partnera za izmene Ustava u pravcu regionalizacije i decentralizacije“. Stranačko „pri-znanje“ o deficitu političke volje za suštinsku decentralizaciju Srbije moguće je iščitati iz ocena samih anketiranih partija o razlozima blokade, te potonjeg ukidanja Nacionalnog saveta za decentralizaciju Republike Srbije, odnosno rada na najavljujanoj Strategiji decentralizacije Republike Srbije. Ne samo regionalne stranke, koje su po prirodi stvari ponajviše fokusirane na pitanja decentralizacije, već i najrelevantniji igrači na parlamentarnoj sceni listom negativno ocenjuju blokadu rada ranijeg Nacionalnog saveta za decentralizaciju, odnosno izrade odgovarajuće strategije, a mnogi je otvoreno tumače odsustvom političke volje, tumaranjem države na tom planu i zapravo neiskrenom odnosu političara. Istovremeno – a bez konkretnog ukazivanja na krivce za „nedostatak političke volje“ – sve će partije rado poručiti da ova pitanja smatraju veoma značajnim i da su otvorene za dijalog i o njima.

Najviše saglasja među političkim strankama postoji kada su u pitanju izmene izbornog sistema na lokalnom nivou. Bez izuzetka, sve anketirane partije iznose da bi njima trebalo obezbediti neposrednije učešće građana u ovim izborima i personalizovati ih uvođenjem principa lične odgovornosti. I pored različitih viđenja pravca potrebnih izmena izbornog sistema na lokalnom nivou, može da se prepozna opšti konsezus kada je reč o potrebi da se ubuduće gradonačelnici i predsednici opština biraju neposredno. Već mnogo veće šarenilo

stranačkih stavova izraženije je u odnosu na novine u finansiranju lokalnih samouprava iz 2011. godine, posebno u pogledu njihovih efekata, ali i neophodnih koraka koje bi bilo potrebno učiniti na planu fiskalne decentralizacije.

U pogledu dalje decentralizaciji Srbije, najveće međustranačke razlike izražene su u odnosu na tip regionalizacije za koje se akteri stranačke scene u Srbiji zalažu – od „funkcionalne“ ili administrativne regionalizacije do političko-institucionalne, odnosno u odnosu na očekivanja da skoro budu izmenjene ustavne odredbe kako bi se Srbija decentralizovala i regionalizovala. Sledstveno tome, ubedljivo najveće međusobne razlike stranke iskazuju i u svojim stavovima o ustavno-pravnom položaju Vojvodine i oko pitanja o tome da li AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona. Upadljivo je razmimoilaženje stavova na transverzali Novi Sad-Beograd, te tako, dok s jedne strane, stranke koje čine pokrajinsku vlast (SVM, LSV, DS) iznose opredeljenje da Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona i dugoročni cilj da ima zakonodavnu, izvršnu i barem delimičnu sudsku vlast, ili da se u razgovorima o eventualnim izmenama ustava makar razgovara o proširivanju postojećih nadležnosti Vojvodine – dotle stranačke okosnice aktuelne republičke vlasti (SNS, SPS) smatraju da je sadašnjim Ustavom definisana mera vojvođanske autonomije koja je prihvatljiva.

O decentralizaciji i regionalizaciji Srbije, kao i o ustavno-pravnom položaju AP Vojvodine, koalicija nevladinih organizacija „Građanska Vojvodina“ uputila je u predizbornom periodu 2012. otvorena pitanja svim političkim strankama koje su učestvovala na prošlogodišnjim parlamentarnim izborima, tražeći od njih da se izjasne o sedam konkretnih pitanja – od toga da li se decentralizacija Srbije nalazi među njihovim prioritetima, kako ocenjuju domete novog načina finansiranja lokalnih samouprava, da li smatraju da treba izmeniti izborni sistem na lokalnom nivou, zatim, kako gledaju na blokiran rad Nacionalnog saveta za decentralizaciju, do toga za kakvu regionalizaciju Srbije se zalažu, da li veruju da je u aktuelnom mandatu Skupštine Srbije potrebno izmeniti ustavne odredbe o teritorijalnoj organizaciji Srbije i kako gledaju na ustavno-pravni položaj AP Vojvodine. Međutim, do kraja tog predizbornog procesa pristigli su (samo) odgovori od Saveza vojvođanskih Mađara (SVM), Ujedinjenih regiona Srbije (URS), Lige socijaldemokrata Vojvodine (LSV), Liberalno demokratske partije (LDP) i Vojvođanske partije (VP), što je najverovatnije posledica činjenica da se radi o strankama koje su upravo na temama decentralizacije, regionalizacije i položaja Vojvodine velikim delom gradile svoju predizbornu kampanju, ili im u svojoj kampanji pred biračima posvećivale značajniju pažnju. Na odgovore ključnih stranačkih aktera izborne scene u Srbiji i najvećih „igrača“ poziciono-opozicione scene – Srpske napredne stranke (SNS), Socijalističke partije Srbije (SPS) i Demokratske stranke (DS) – trebalo je čekati više od godinu dana. Ovakva docnja u uzvraćanju odgovora ključnih aktera političko-partijske scene u Srbiji, kao i česta opštost u definisanju odgovora uveliko može biti simptomatična za političku praksu u Srbiji sa naglašenim raskorakom između načelnog deklarisanja političara za decentralizaciju i njihovih konkretnih koraka i opredeljenja, odnosno njihovog izbegavanja da se pred javnošću preciznije odrede o ovim temama. Ovakav raskorak očigledan je i u diskrepanci između partijske retorike o značaju procesa decentralizacije i stvarnog stanja u ovom procesu u Srbiji.

Decentralizacija kao prioritet

Sve anketirane stranke tvrde da je decentralizacija visoko pozicionirana među prioritetima u njihovom programu i angažmanu. SVM navodi da su ova pitanja u „vrhu prioriteta” ove stranke, a istovremeno upozorava da „sadašnje državno uređenje marginalizuje lokalne i regionalne interese, demotiviše lokalne inicijative, a stanovništvo podstiče na preseljenje u Beograd i druge velike gradove“. I SNS i SPS tvrde da se decentralizacija Srbije nalazi „visoko na listi prioriteta partije“, naprednjaci osnovni korak vide u povećanju nadležnosti lokalnih samouprava „u svim oblastima koje nisu striktno vezane za centralne državne nadležnosti“, a socijalisti ističu da se u reformi lokalne samouprave zalažu za tri njena pravca – kroz decentralizaciju ustupanjem „velikog dela državne nadležnosti i finansijskih sredstava lokalnim samoupravama“, dekoncentraciju, odnosno prenošenje javnih ovlašćenja od ministarstava na agencije, javne službe i organe lokalne samouprave, kao i kroz delegiranje i privatizaciju pojedinih javnih službi u cilju njihovog boljeg funkcionisanja i finansiranja. Uz načelnu podršku punoj primeni supsidijarnosti, SPS smatra da treba napustiti jednoobrazni model lokalne samouprave, odnosno da valja definisati različite tipove jedinica lokalne samouprave – seoske, gradske, metropolske – sa jasnim poslovima u isključivoj nadležnosti i precizno utvrđenom imovinom i izvorima prihoda.

Ostale stranke ne pozicioniraju decentralizaciju na listi svojih prioriteta, već opisuju njen značaj u svom programskom delovanju. URS navodi da se radi o „jednoj od ključnih” tačaka programa stranke, iznoseći uverenje da je „preko potrebno“ izvršiti decentralizaciju Srbije i dati znatno veća ovlašćenja, sredstva i odgovornost lokalnim vlastima, a da regionima i lokalnim samoupravama treba omogućiti da neposredno utvrđuju svoje razvojne prioritete i prepustiti im da rešavaju svoje lokalne probleme. Ova stranka ocenjuje da je to potrebno kako bi Srbija brže napredovala, a da „sadašnja centralizovana država i sistem koji to omogućava dovode do toga da bogate opštine postaju još bogatije, a siromašne još siromašnije“, da desetine hiljada mladih napušta svoja rodna mesta jer za njih tamo nema ni posla, ni šansi i da to dovodi do pražnjenja teritorija, posebno pograničnih mesta i dodatno produbljuje već izražene neravnomernosti u razvoju.

LSV podvlači da decentralizacija predstavlja „osnov njihovog političkog programa i delovanja“, uz podsećanje da se radi o regionalnoj stranci koja položaj AP Vojvodine doživljava kao najvažnije političko pitanje, a da se paralelno sa tim zalaže za decentralizaciju Srbije, pa da je tako u pitanju prva stranka koja je 1998. godine izašla sa programom „Republika Vojvodina“, koji je predviđao da Srbija bude federalna država koja se sastoji od 6 federalnih jedinica – Vojvodine, Kosova, Beogradskog regiona, Sandžaka, Šumadije i Istočne Srbije. Takođe, Vojvođanska partija navodi da je pitanje decentralizacije suštinsko u njenom delovanju, a podvlači shvatanje da se potreba decentralizacije odnosi ne samo na republički nivo vlasti, već i na institucije pokrajinske administracije.

LDP ističe da se od svog osnivanja zalaže za decentralizaciju Srbije i ističe uverenje da je tom problemu potrebno pristupiti strateški „a ne, kao što je do sada činila vlast, parcijalno i bez jasne vizije”. Konačno, DS odgovara da je „oduvek bila posvećena decentralizaciji Srbije, bilo kada su pitanju regioni ili lokalne samouprave a da se, kada je u pitanju Vojvodina, „oduvek suprotstavljala centralizaciji Srbije” i zalagala za pravo građana na regionalnu autonomiju.

Savet i strategija za decentralizaciju

I pored ovako jednodušne načelne podrške stranaka decentralizaciji, paradoksalno je da je Nacionalni savet za decentralizaciju Republike Srbije, formiran početkom 2009. godine, ukinut u jesen prošle godine, a da rad i Nacrt Nacionalne strategije decentralizacije nije doveden do kraja. Kao uzrok i razlog za tu blokadu praktično sve partije navode nedostatak političke volje, a da istovremeno niko ne upire prstom i u krivce, osim što odgovornost za taj zastoje LDP pripisuje ranijoj vladajućoj koaliciji u Srbiji, dok DS ističe da „pojedini članovi tog saveta nisu bili u potpunosti zainteresovani da učestvuju u njegovom radu, što je onemogućavalo da on radi u punom kapacitetu“.

SVM otvoreno ocenjuje da je Nacionalni savet za decentralizaciju i bio osnovan „sa ciljem da se stvori privid da je decentralizacija u fokusu pažnje Vlade Srbije“, a da činjenica da je to telo tokom svog postojanja održalo svega jednu sednicu govori da se decentralizacija zapravo nalazi „na dnu prioriteta“ i da u vodećim strankama na političkoj sceni Srbije ne postoji volja za prenošenje značajnijih nadležnosti i finansijskih sredstava na niže nivoe vlasti. Država, kako ocenjuje URS, kada je u pitanju proces decentralizacije praktično i dalje „tumara od nemila do nedraga“, ocenjujući da je „najteže izbaciti centralizam iz glave“. – Političarima su puna usta decentralizacije, sve stranke je imaju u programu, a onda kad dođu na vlast zaborave šta su pričali, a još više zaborave šta treba da se uradi. Mnogi se boje gubitka moći ako se stvore jaki regioni i jake lokalne samouprave – skreće pažnju ta stranka.

LSV, čiji je predsednik inače predsedavao Nacionalnom savetu za decentralizaciju Srbije, ocenjuje da su ove blokade „očigledno posledica toga što mnogi pitanje decentralizacije Srbije ne doživljavaju kao državni projekat, nego kao stranački ili izborni“, te da je „među onima koji se decentralizacijom bave iz dnevno-političkih razloga, važnije ko neki posao sprovedi, nego da on zaista bude i sproveden“. LDP – koja je odgovornost za hroničnu blokadu locirao na ranijoj vladajućoj koaliciji – navela je još pre ukidanja tog tela da dodatno zabrinjava što ni stranka koja je predsedavala Savetom (LSV) „nije pokazivala javnu zabrinutost zbog toga što Savet nije dao nikakve rezultate u svom radu“. Vojvođanska partija takođe upućuje na izostanak političke volje za decentralizaciju i ocenjuje da će potrebne većine za izglasavanje potrebnih zakona koji se tiču decentralizacije Srbije biti „onog momenta kada poslanici shvate da su predstavnici sredina iz kojih dolaze i da su dužni da zastupaju interese svojih birača, a ne partijskih centrala“.

Radna grupa koja je imala zadatak da radi na izradi strategije decentralizacije održala je svega jedan sastanak i rasprava nije dovedena do kraja „zbog odsustva političke volje ili iz nekih drugih razloga” – navodi SPS. O objavljenoj Alternativnoj nacionalnoj strategiji decentralizacije, u kojoj su svoje priloge publikovali stručnjaci iz različitih oblasti prava i političkih nauka koji su svojevremeno bili u radnoj grupi Nacionalnog saveta, a docnije nezadovoljni iz nje istupili, SPS iznosi kritičke opaske, ocenjujući da je u tom dokumentu više prostora i pažnje posvećeno regionalizaciji nego decentralizaciji Srbije, kao i ustavno-pravnom položaju pokrajina u Srbiji, pre svega AP Vojvodini, te i da je „očigledno da pitanju regionalizacije Srbije treba pristupiti sistematičnije, osmišljenije, nakon organizovane javne rasprave, uvažavajući ekonomsku realnost prvenstveno, i sa

precizno definisanim ciljevima koji se žele postići i instrumentima koji će se koristiti“. Konačno, povodom blokade Saveta i rada na strategiji naprednjaci nude tek načelan i štur odgovor: da blokade „negativno ocenjuju“ i da su u SNS „otvoreni za dijalog o svim važnim elementima decentralizacije Republike Srbije“.

Izmene izbornog sistema na lokalnu

Pitanje oko kojeg je u ovoj stranačkoj anketi moglo da se pronađe najviše partijskog saglasja vezano je za potrebne promene izbornog sistema na lokalnom nivou. Neophodnost da gradonačelnike i predsednike opština građani biraju neposredno i u skladu sa evropskim standardima praktično navode sve stranke, a to izričito napominju SVM, URS, VP, DS, SNS i SPS, mada i preostale (LSV i LDP) ističu zalaganje za personalizovani (proporcijalni) model, kako bi građani znali za koga glasaju, dok LDP smatra da bi buduća bolja rešenja trebalo da podrazumevaju postojanje različitih principa izbora predsednika opština i odbornika u različitim jedinicama lokalne samouprave, zasnovanih na njihovim specifičnostima, veličini i nadležnostima i sistemu otvorenih izbornih listi na kojima se, osim za stranku, glasa posebno i za pojedine kandidate te stranke.

Za personalizovanje izbora zalaže se i SVM, a DS takođe smatra da građani moraju direktno da glasaju za svoje predstavnike i smatra da se izborni sistem mora izmeniti tako da oni koje su građani birali moraju imati odgovornost prema građanima, a ne prema strankama. – Predsednici opština koji ćute kada se od prihoda koji njihove opštine imaju na osnovu poreza za plate i zarade oduzima 20% jer su tako odlučili šefovi njihovih stranaka u Beogradu očigledno ne rade za građane nego za Vladu Srbije – komentarišu demokrate. – Direktni izbori za predsednika opštine i gradonačelnika sa dvokružnim sistemom predstavljaju priliku da se spreči rastuća nezainteresovanost građana za politiku i apstinencija birača, pogotovo na lokalnom nivou, kao i da se uvede princip lične odgovornosti za obećano i učinjeno – smatra URS, podsećajući da je zbog toga što građani sada glasaju za liste, a da se prvi čovek opštine ili grada bira dogovorom partijskih centrala, on i odgovoran svojoj partiji, a ne građanima jer ga nisu direktno izabrali.

Vojvođanska partija zalaže se za izmene u izbornom sistemu ne samo na lokalnu, nego na svim nivoima tražeći, recimo, da Vojvodina bude jedna izborna jedinica na centralnom nivou, kako bi se dale veće šanse i regionalnim strankama na nivou ove pokrajine i kako one zbog visokog cenzusa ne bi bile osuđene na „uglavnom trule kompromise“ sa strankama čije su centrale u Beogradu. U pogledu lokalnih i pokrajinskih izbora, VP smatra da bi najbolje bilo da se primeni većinski izborni sistem i da se neposredno biraju pokrajinski poslanici, odbornici, odnosno gradonačelnici i predsednici opština.

U ovom momentu, ocenjuju pak socijalisti, „stiže se utisak“ da je većina učesnika izbora, dakle političkih stranaka i koalicija naklonjenija proporcionalnom sistemu kakav se sada primenjuje na lokalnim izborima. – On bi mogao da se menja utoliko da jedan broj odbornika (50%) bude biran po većinskom sistemu, a da preostali broj odbornika, prema ostvarenom rezultatu na izborima, bira svaka strana ili koalicija samostalno, a ne

po redosledu na izbornoj listi kao što je bilo do sada. U svakom slučaju, trebalo bi opet uvesti pravilo da se gradonačelnici i predsednici opština biraju neposredno, po većinskom sistemu – ističe SPS.

U načelnom odgovoru naprednjaka ističe se da se izborni sistem na lokalnom nivou mora prilagoditi evropskim iskustvima i standardima, posebno kada je reč o izboru gradonačelnika odnosno predsednika opština. Međutim, SNS dodaje i potrebu smanjivanja broja odbornika u skupštinama gradova i opština radi racionalizacije i omogućavanja efikasnijeg funkcionisanja.

Finansiranje lokalne samouprave

Na predlog Ujedinjenih regiona Srbije, Skupština Srbije je juna 2011. usvojila izmene i dopune Zakona o finansiranju lokalne samouprave. Koliko su se te novine pokazale kao dobre za unapređenje lokalnog razvoja? Većina stranaka to smatra solidnim početnim korakom, mada se u odnosu na dosadašnje efekte već iznose i ozbiljnije rezerve.

Stranka koju predvodi Mlađan Dinkić podsetila je da je preko pola miliona građana u prethodnoj narodnoj inicijativi podržalo zahtev da najveći deo novca, 80%, od poreza na zarade ostane tamo gde je i stvoren, kao i na pravilo da se stepen fiskalne decentralizacije može videti iz strukture poreza koji ostaje u lokalnu. Nameće se pravilo da što je zemlja više decentralizovana, to se lokalna samouprava više oslanja na prihode od poreza na zarade, a da se, što je manje decentralizovana, oslanja na prihode od poreza na imovinu i slične poreze, kao i na grantove i donacije sa centralnog nivoa.

Prema oceni SVM-a, novi način finansiranja lokalne samouprave je na prvi pogled povoljniji za sve opštine i gradove u Srbiji. Ova stranka međutim ukazuje da se detaljnijom analizom dolazi do suprotnog zaključka u odnosu na lokalne samouprave u Vojvodini, te da otuda ona 2011. i nije podržala Zakon o izmenama i dopunama zakona o finansiranju lokalne samouprave „jer su znali da će povećanja transfera lokalnim samoupravama ići na uštrb budžeta Vojvodine“. – Ukoliko saberemo dodatna sredstva do kojih je novim načinom finansiranja došlo 45 lokalnih samouprava u Vojvodini i uporedimo visinu ovih sredstva sa iznosom za koji je budžet AP Vojvodine u 2011. godini ostao uskraćen, dolazimo do zaključka da su sa novim načinom finansiranja lokalnih samouprava, građani Vojvodine na gubitku – ukazuje SVM. Slično ovome, i LSV smatra da novi način finansiranja lokalne samouprave ne donosi ništa suštinsko za unapređenje lokalnog razvoja, budući da lokalne samouprave nisu dobile nikakve nove nadležnosti, što bi predstavljalo suštinski pomak, nego samo sredstva da finansiraju nadležnosti. – O njima ne odlučuju same, nego su im preneti od strane višeg nivoa vlasti. Pri tome, Grad Beograd najveći je dobitnik ovog zakona, jer je na njegovoj teritoriji najviše zaposlenih, a nerazvijene lokalne samouprave biće i dalje nerazvijene, jer je na njihovim teritorijama najviše nezaposlenih, pa će tako i prihodi stečeni na osnovu novih odredaba ovog zakona, biti zanemarljivi – ocenjuje LSV.

– Novi način finansiranja lokalne samouprave samo je početni korak u napuštanju starog sistema potpunog državnog voluntarizma u pogledu transfera sredstava državnog

budžeta u budžete lokalnih samouprava – navodi LDP, koji se zalaže za pronalaženje modela fiskalne decentralizacije koji neće mešati, sa jedne strane, načelo solidarnosti i nužne podrške razvijenih sredina onima koje nisu razvijene sa, na drugoj strani, pravilima osnovnog decentralizovanog fiskalnog modela. Vojvođanska partija novine takođe smatra solidnim, navodeći da one opštinama donose u većoj ili manjoj meri dodatna sredstva u lokalnim budžetima u odnosu na prethodni period. Iznosi međutim zalaganje da se i novčana sredstva koja se ostvaruju putem PDV-a u mnogo većoj meri slivaju u lokalne budžete, kao i da bi u slučaju Vojvodine, recimo, sredstva prikupljena od zakupa zemljišta trebalo stopostotno da se slivaju u lokalne budžete.

Socijalisti smatraju da je nov način finansiranja bolji za lokalne samouprave, pre svega za one razvijenije, od prethodnog. Međutim, ipak će njegova stvarna vrednost zavisi od primene u praksi, ali i od procesa ekonomskog oporavka i privrednog razvoja Srbije. Istovremeno, SNS podseća da se načini finansiranja lokalne samouprave često menjaju zakonima, a naročito u poslednje vreme, imajući u vidu ukupnu ekonomsku krizu i deficite za popunu prihoda državnog budžeta i uzvraćaju odgovor u tek načelnom stavu prema kojem se SNS zalaže za stabilne, dugoročne i predvidive mere fiskalne preraspodele (decentralizacije) koja će omogućiti stabilne izvore finansiranja za lokalne samouprave. Potrebu stabilnosti i izvesnosti u finansiranju lokalnih samouprava ističe i DS i napominje da i Vojvodini i opštinama treba obezbediti izvorne prihode koji će omogućiti da one nesmetano funkcionišu i obezbeđuju bolji kvalitet života građanima na svojoj teritoriji „jer je ovakav način, da se one uglavnom finansiraju iz transfernih sredstava izuzetno nestabilan i ne može da im garantuje sigurnost i razvoj“. Ta stranka pominje i primer poslednje promene poreskih zakona „kojima je od lokalnih samouprava oduzeto 300 miliona evra na godišnjem nivou, što će neke od njih dovesti do ruba propasti“, kao i da je Zakon o rokovima plaćanja doveo lokalne samouprave u izuzetno lošu situaciju, jer je ostavio mogućnost ministru da „često motivisan političkim razlozima“ proizvoljno, od slučaja do slučaja, odlučuje da li će ukinuti transferna sredstva za neku lokalnu samoupravu.

Uz već pomenute stranačke predloge šta bi još trebalo učiniti na planu fiskalne decentralizacije, SVM i LDP još izričito naglašavaju nužnost donošenja zakona o finansiranju AP Vojvodine, dok URS ističe da je potrebno doneti i potpuno nov Zakon o finansijskoj ravnopravnosti, koji bi se, kako obrazlažu, bavio ravnomernom podelom poreskih prihoda, transferima i ravnomernim i pravednim snošenjem troškova između republičke vlade, regiona i lokalne samouprave.

Podsetimo samo da su SNS, SPS i DS imali priliku da komentarišu i izmene poreskih zakona iz maja ove godine, kojima su lokalne samouprave zakinute za oko 12 milijardi dinara ove, i 20 milijardi dinara svake sledeće godine (postoje različite procene u javnosti). Ostale stranke, kako smo naveli, odgovore su poslali još u aprilu 2012. godine.

Tipovi regionalizacije

U odnosu na tip regionalizacije za koji se političke stranke pojedinačno zalažu, karakteristično je da – uz značajne međusobne razlike – načelno ipak sve izbegavaju da regionalizaciju Srbije svode na puku statističku regionalizaciju u funkciji planiranja i ravnomernijeg regionalnog razvoja koja je lišena institucija samouprave na regionalnom nivou, ali i da se najveće partije ujedno i najnevoljnije i najšturije izjašnjavaju u odnosu na konkretan tip regionalizacije koju zagovaraju.

Simptomatičan u tom pogledu je i odgovor iz redova socijalista, koji navode da SPS pravi preciznu razliku između decentralizacije i regionalizacije i da, koliko prvo za socijaliste predstavlja prioritet, toliko pitanju regionalizacije pristupaju „uz jasnu svest o mogućim političkim rizicima“. Pre svega zbog negativnih posledica koje mogu uslediti – obrazlažu socijalisti, misleći tu na federalizaciju Srbije i pojavu različitih formi separatizma. Zbog toga je, kako kažu, nezahvalno opredeljivati se za bilo koji od upitnikom ponuđenih tipova regionalizacije. Navode da ono što SPS bez sumnje „ne može da podrži, jeste da se na osnovu regionalizacije izrodi mnoštvo malih država-feuda koje će se unutar sebe zatvoriti i gajiti neku samodovoljnost i samozadovoljstvo, a to bi zasigurno oslabilo celovitost države Srbije u ekonomskom, političkom, socijalnom i svakom drugom smislu“. – To sigurno ne sme da bude cilj, niti rezultat regionalizacije – odvrća SPS. Ne precizirajući istovremeno za kakvu regionalizaciju se ova stranka konkretno zalaže, osim načelnog stava da ideja regionalizacije „mora biti pažljivo osmišljena, u skladu sa realnim ekonomskim potencijalima i potrebama građana i postepeno, širokim društvenim konsenzusom primenjena, uz uvek živu svest o našim dobrim i lošim iskustvima i uz poštovanje teritorijalnog integriteta Srbije“.

Najšturiji odgovor, u vidu jedne prostoproširene rečenice, stigao je iz redova trenutno naj-snažnije stranke na političkoj sceni Srbije, pa tako SNS svoje opredeljenje o regionalizaciji vezuje za „najširi koncept“ ponuđenog tipa u okviru upitnika koji podrazumeva „funkcionalni“, odnosno administrativni tip regionalizacije – sa malim upravljačkim nadležnostima regiona, koje ne nadilaze nadležnosti lokalne samouprave.

Takođe, ni DS nije bila mnogo rečitija u obrazloženju tipa regionalizacije za koju se zalaže, osim ukazivanja da je „s obzirom na to da u Srbiji imamo AP Kosovo i Metohiju sa posebnim statusom, i AP Vojvodinu koja ima legitimno izabrane institucije, jasno da ne možemo imati simetričnu decentralizaciju, jer drugi delovi Srbije nemaju takva stečena prava ni nadležnosti“. Ipak, dodaje DS, postoji potreba i interes svih delova Srbije da se „neke stvari koje nadilaze nivo lokalne samouprave“ reše na nivou regiona i to pravo tim građanima ne treba uskraćivati.

Ostale anketirane partije (SVM, URS, LSV, LDP, VP) svoja zalaganja smeštaju u okvir političko-institucionalne regionalizacije koja je ustavom utvrđena i sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo. Prednosti takve političko-institucionalne regionalizacije u SVM-u, recimo, opisuju kroz primer Vojvodine, navodeći da je u periodu kada je imala široku autonomiju, ona po razvijenosti bila odmah iza Slovenije, a da je u protekloj godini dospela među nedovoljno razvijene regione

Srbije, u kojima je vrednost bruto domaćeg proizvoda ispod vrednosti republičkog proseka.

URS iznosi da je radi uspostavljanja političkih regiona i dalje decentralizacije u Srbiji potrebno izvršiti suštinsku promenu postojećeg ustava ili doneti novi i da bi on trebalo da predvidi tri nivoa vlasti u Srbiji – republički, regionalni i lokalni. Prema mišljenju ove stranke, sadašnjih 29 upravnih okruga treba ukinuti, deo njihove administracije preuzeti u buduću regionalnu administraciju, a novi ustav da bude praćen i zakonima o finansijskoj decentralizaciji, finansiranju regiona i vraćanju imovine regionima i lokalnim samoupravama. Nadležnosti regiona bile bi precizno utvrđene ustavnim zakonom, odnosno zakonom o utvrđivanju nadležnosti, kao i statutom regiona, a u definisanju nadležnosti, prema oceni URS-a, treba se rukovoditi evropskom praksom koja uključuje i regionalno zakonodavstvo.

Uz podsećanje na postojanost svog opredeljenja da Vojvodina ima zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, izvorne prihode i imovinu garantovane ustavom, LSV se opredeljuje „za istinsko uvođenje” srednjeg nivoa vlasti, koji bi imao izvorne nadležnosti garantovane ustavom, pri čemu navodi da decentralizacija u Srbiji mora biti asimetrična (po ugledu na Španiju), uz obrazloženje da nemaju svi regioni ni iste potrebe ni iste kapacitete, kada su u pitanju nadležnosti i njihovo ostvarivanje. Za realnu podelu nadležnosti i odgovornosti državnih organa različitih nivoa i opsega odlučivanja u Republici, Pokrajini i u gradovima i opštinama zalaže se i LDP, koja opet smatra da ustavno načelo o „ograničenju” centralne vlasti u pogledu pokrajinske autonomije i lokalne samouprave treba jednostavno shvatiti kao pravo na autonomnost, i pokrajinskih, i lokalnih organa, u okvirima ustavne i zakonske nadležnosti. To sada, kako smatra LDP, nije dovoljno „široko” utvrđeno Ustavom Srbije, zbog čega on mora da se menja. Za promenu ustava zalaže se i Vojvođanska partija, uz ocenu da je on „svih ovih godina u koliziji sa stvarnim životom naše države”. Ova stranka koja kao okosnicu svog programa definiše ustavni položaj Vojvodine po kojem bi Vojvodina raspolagala svojom imovinom, prihodima i resursima, ali i posedovala ustavom sve zagwarantovane sudske, zakonodavne i izvršne nadležnosti, navodi da joj je najbliži evropski princip multifunkcionalnog regionalizma po kojem su ustrojene države kao što su Italija, Španija, Nemačka ili Velika Britanija.

Ustavno-pravni položaj Vojvodine

Ubedljivo najveće međusobne razlike stranke iskazuju u stavovima o ustavno-pravnom položaju Vojvodine i oko pitanja da li AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona. Sa vidljivim razgraničenjima vladajućih stranaka na relaciji Novi Sad-Beograd, što takođe pokazuje da pitanje položaja Vojvodine predstavlja jedno od najozbiljnijih gorućih pitanja današnje Srbije. Za razliku od stranaka koje čine okosnicu aktuelne vladajuće većine na republičkom nivou (SNS i SPS) koje prihvatljivu meru autonomije Vojvodine vide u važećem Ustavu Srbije, dotle ostale stranke obuhvaćene anketom sadašnji položaj Vojvodine, bilo zbog nedosledne primene važećih ustavnih odredbi, bilo zbog zalaganja za veće nadležnosti, vide kao neodrživ.

Za razliku od SNS-a, koji svoje viđenje položaja Vojvodine svodi na svega jednu rečenicu, prema kojoj je Ustavom Srbije utvrđena mera autonomije koja je za nju prihvatljiva, socijalisti su rečitiji, pa tako navode da se „protive svakom obliku državnosti koje pod firmom decentralizacije ili regionalizacije, ili pak specifičnosti Vojvodine zagovaraju pojedini politički akteri, kao i internacionalizaciji „vojvođanskog pitanja“ i zalažu za raspravu o svim spornim ili otvorenim pitanjima u institucijama sistema i političkim dijalogom“. – Bez argumentovanog razgovora republičkih i pokrajinskih vlasti, pozicije i opozicije, ne može se doći do najboljeg rešenja – ocenjuju u toj stranci, uz napomenu da je cilj jasan – bolje funkcionisanje Republike i dobrobit građana Srbije. Dodaju da „u ovom momentu“ insistiraju na tome da se ustavne odredbe ispunjavaju i da se postupi po odluci Ustavnog suda Srbije, te da se socijalisti zalažu za funkcionalnu autonomiju, koja se zasniva na multietničnosti i kulturnim karakteristikama Vojvodine, koja ima instrumente da obezbedi ekonomski razvoj Pokrajine i da značajno poboljša život građana u celoj Srbiji, a ne samo u Vojvodini.

Stožerna stranka aktuelne pokrajinske vlasti, DS, koja je ovog proleća u Skupštini Vojvodine inicirala i usvajanje Deklaracije o zaštiti ustavnih i zakonskih prava AP Vojvodine, navodi da su izvorne nadležnosti i izvorni prihodi jedni od osnovnih uslova da AP Vojvodina „počne da funkcioniše normalno“, i da je to jedna od stvari „na kojima insistira“. Ocenjuje da je sadašnje stanje, isto kao sa lokalnim samoupravama, neodrživo, neizvesno i da ne može biti osnova za ozbiljno planiranje razvoja i skreće pažnju da to garantuje i sadašnji ustav, ali da se to ne poštuje. – Ukoliko se dođe do eventualnih razgovora o promeni ustava (na primer, sasvim sigurno će se on morati menjati u procesu pristupanja EU), treba razgovarati i o proširenju nadležnosti – smatraju u DS.

SVM smatra da Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona. – Dugoročni cilj ove stranke je da Vojvodina ima zakonodavnu, izvršnu i delimičnu sudsku vlast. Do tada kao jedinu mogućnost vidi zalaganje za puno poštovanje važećeg ustavnog i zakonskog okvira – navodi SVM. Takođe, LSV se zalaže za zakonodavnu, izvršnu, ali i sudsku vlast za Vojvodinu, izvorne prihode, imovinu i nadležnosti, i sve to garantovano ustavom.

U URS „pretpostavljaju“ da će se bitka oko ustavno-pravnog položaja Vojvodine nastaviti, naročito ako se uđe u ustavne promene ili donošenje potpuno novog ustava. Stranka ističe opredeljenje da Srbija treba da postane moderna regionalizovana država „u kojoj će Vojvodina kao istorijska autonomija i dalje imati posebno mesto“, ali u kojoj će se dati šansa građanima u ostatku Srbije da se regionalno organizuju. – Da, Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskog zakonodavstva jer je to evropska tekovina i vrednost, a Srbija na svom putu ka EU treba konačno da prihvati i to da je današnja Evropska unija decentralizovana i regionalizovana i da je odavno razrešila dileme prenosa ovlašćenja na niže nivoe – regione i lokalne samouprave – poručuje URS. Istovremeno, LDP podseća na svoju deklaraciju „Vojvođanski preokret“. Njom se zahtevaju temeljite demokratske reforme i promena sadašnjeg ustavnog ustrojstva države, zahteva suštinska autonomija, sopstvena imovina i prihod, zakonodavna, sudska i izvršna vlast.

Sudska, zakonodavna i izvršna vlast, izvorni prihodi i vojvođanska imovina u rukama Vojvođana u okviru Republike Srbije – opredeljenje je i Vojvođanske partije. Samo us-

tavom zagarantovanim pravima Vojvodina može da ostvari svoj političko-ekonomski subjektivitet – smatraju u toj stranci, uz podsećanje da je Vojvodina danas doživela ekonomski sunovrat kao posledicu „bahatog centralizma”. Inače, ova stranka je u periodu od aprila 2012. godine do danas, unekoliko modifikovala stav. Sada se zalaže za Vojvodinu republiku, odnosno federalno uređenje Srbije.

Izmene ustava?

I pored mnogobrojnih ukazivanja, pa i sa same anketirane stranačke scene, da aktuelni Ustav Srbije ne pruža odgovarajući okvir za suštinsku decentralizaciju i regionalizaciju Srbije i da bi izmenama ustavnih odredbi o teritorijalnom uređenju bilo neophodno stvoriti odgovarajući osnov za punu decentralizaciju i regionalizaciju Srbije u skladu sa evropskim standardima i potrebama ovog društva, po svemu sudeći u aktuelnom mandatu Skupštine Srbije ne treba očekivati ove izmene. – Među relevantnim snagama na političkoj sceni nemamo i u bliskoj budućnosti nećemo ni imati partnera za izmene ustava u pravcu regionalizacije i decentralizacije – rečita je, recimo, prognoza SVM-a.

Kako prema odredbama važećeg ustava predlog za njegovu promenu može podneti najmanje jedna trećina od ukupnog broja narodnih poslanika, predsednik Republike, Vlada (ili najmanje 150 hiljada birača), a da se predlog za promenu ustava usvaja dvotrećinskom većinom od ukupnog broja narodnih poslanika, jasno je da bez volje ključnih igrača aktuelne vlasti u Srbiji nije moguće zamisliti ustavne izmene, budući da SNS ima 73, a SPS 44 poslanička mandata u parlamentu. U izjašnjavanju ovih stranaka, međutim, ne nazire se politička volja da se u ovom trenutku krene u proces ustavnih izmena. U načelnom odgovoru naprednjaka o njihovim procenama u odnosu na izmene ustavnih odredbi o teritorijalnom uređenju, stoji samo da promena ustava predstavlja „veoma složeno političko pitanje“ i da ono zahteva i konsenzus velikog broja političkih stranaka, stručne javnosti i javnosti uopšte. Još se samo dodaje da je SNS „za dijalog po svim pitanjima, pa i o pitanju pojedinih elemenata regionalizacije i decentralizacije“.

Socijalisti se, opet, pozivaju na tešku aktuelnu ekonomsku situaciju u Srbiji i napominju da se „sudeći po trenutno najvažnijim i aktuelnim pitanjima kojima se bavi naša Vlada i Narodna Skupština, ne može očekivati promena ustava po ovom pitanju“. Međutim, kako kažu, ukoliko se pre kraja mandata ove Vlade ipak dogodi da ekonomski razvoj, smanjenje nezaposlenosti i bolji standard građana sa manje siromašnih u Srbiji daju vidljive rezultate, „nije nemoguće da se pristupi i ovom pitanju“.

Ni DS baš nije previše optimističan u odnosu na score ustavne izmene. – Mnogo veći problem od toga je poštovanje već postojećih ustavnih odredaba, posebno u onom delu koji se tiče AP Vojvodine i njenih nadležnosti. To nije samo poštovanje ustava nego i zakona. To prvo treba rešiti i ispoštovati, pa tek onda pokrenuti eventualne razgovore o mogućim izmenama – smatra DS.

URS opet napominje da je potrebno suštinski izmeniti postojeći ustav ili doneti potpuno novi, kako bi se omogućila decentralizacija i regionalizacija Srbije. Da postojeći najviši

pravni akt ne pruža nikakve mogućnosti za regionalizaciju i decentralizaciju veruje i LSV. – Kroz postojeće odredbe može se videti da postoje uslovi za kvazi-regionalizaciju, ali uslova za uvođenje stvarnog trećeg nivoa vlasti u postojećem ustavu nema, čak ni kada je Vojvodina u pitanju, a kamoli kada su u pitanju regioni koji tek treba da nastanu – smatraju ligaši. Za neophodnost ustavnih izmena, između ostalog i zbog drugačijeg teritorijalnog uređenja Reublike, izjašnjava se i LDP, a ta stranka smatra da buduće ustavno rešenje mora obezbediti punu decentralizaciju i regionalizaciju u skladu sa evropskim standardima i potrebama ovog društva, kao i da bi se, kako precizira, bolje uredila mogućnost odlučivanja građana o formiranju nekih novih regionalnih autonomnih pokrajina.

Konačno, i Vojvodanska partija smatra da se mora doneti novi Ustav koji će biti rezultat širokog dijaloga svih zainteresovanih političkih subjekata. Ipak, i iz njenih redova odvaćaju: da li će to biti u aktuelnom skupštinskom sazivu i da li će postojati politička volja za takvo jedno krupno i suštinsko pitanje – ostaje da se vidi.

ODGOVORI POLITIČKIH STRANAKA

1. Da li se decentralizacija Srbije nalazi na listi prioriteta vaše stranke? (Objasnite zašto jeste ili nije.)

– Demokratska stranka je oduvek bila posvećena decentralizaciji Srbije, kako kad su u pitanju regioni, tako i kad su u pitanju lokalne samouprave. Ljudi u lokalnim samoupravama imaju pravo da donose odluke koje se tiču njihovih života, i da im nivoi odlučivanja budu što bliže. Te lokalne vlasti moraju da za svoj rad odgovaraju samo građanima koji su ih birali, ne stranačkim centralama. Ne smeju da zaborave koga predstavljaju i za koga treba da rade.

Kada je u pitanju AP Vojvodina, DS se oduvek suprotstavljala centralizaciji Srbije, zalagala za pravo građana na regionalnu autonomiju, što je i garantovano Ustavom.

2. Da li je novi način finansiranja lokalne samouprave (2011) dobar za unapređenje lokalnog razvoja? Šta bi trebalo još učiniti na planu fiskalne decentralizacije?

– I opštinama i AP Vojvodini treba obezbediti izvorne prihode koji će omogućiti da one nesmetano funkcionišu i obezbeđuju bolji kvalitet života građanima na svojoj teritoriji, jer je ovakav način, da se one uglavnom finansiraju iz transfernih sredstava izuzetno nestabilan i ne može im garantovati sigurnost i razvoj. Poslednji primer i dokaz za to su promene poreskih zakona, kojima je od lokalnih samouprava oduzeto 300 miliona evra na godišnjem nivou, što će neke od njih dovesti do ruba propasti. To su sredstva koja su lokalne samouprave namenile za infrastrukturne projekte, socijalne izdatke, izgradnju škola i obdaništa... Isto tako, Zakon o rokovima plaćanja doveo je lokalne samouprave u izuzetno lošu situaciju, jer je ostavio mogućnost ministru da, često motivisan političkim razlozima, proizvoljno od slučaja do slučaja odlučuje da li će ukinuti transferna sredstva za neku lokalnu samoupravu. Jasno je da u takvoj situaciji nema nikakve stabilnosti i izvesnosti.

3. Da li ste za izmene izbornog sistema na lokalnom nivou i kakve?

– DS smatra da se izborni sistem mora izmeniti tako da oni koje su građani birali moraju imati odgovornost prema građanima, a ne prema strankama. Predsednici opština koji čute kada se od prihoda koji njihove opštine imaju na osnovu poreza za plate i zarade oduzima 20%, jer su tako odlučili šefovi njihovih stranaka u Beogradu, očigledno ne rade za građane nego za Vladu Srbije. Neprirodne koalicije i popularna “prekomponovanja” vlasti širom Srbije koja se dešavaju pod veoma sumnjivim uslovima, kroz podmićivanja, ucene i pretnje odbornicima sve dok ishod ne bude takav da vlast na lokalnu čine iste stranke kao i na nivou Republike – isto tako su rezultat toga što oni koji su birani nemaju odgovornost prema građanima jer su ih na ta mesta postavile, zapravo, stranke. Građani moraju direktno glasati za svoje predstavnike jer je to jedini način da se uspostavi ta vrsta odgovornosti.

4. Kako ocenjujete zastoje i blokade u radu Nacionalnog saveta za decentralizaciju Republike Srbije i izradi najavljene Strategija decentralizacije Republike Srbije u prethodnom mandatu?

– Očigledno je da pojedini članovi tog saveta nisu bili u potpunosti zainteresovani da učestvuju u njegovom radu, što je onemogućavalo da on radi u punom kapacitetu.

5. Za kakav tip regionalizacije se zalaže vaša stranka? Molimo obrazložite odgovor:

- a) Samo za statističku regionalizaciju u funkciji planiranja i ravnomernijeg regionalnog razvoja, bez samoupravnih institucija na regionalnom nivou;
- b) Za „funkcionalni“ (administrativni) tip – sa malim upravljačkim nadležnostima regiona, koje ne nadilaze nadležnosti lokalne samouprave;
- c) Za postepeni, asimetrični prenos nadležnosti sa nivoa centralnih vlasti na nivo konkretnih regiona (devoluciju) i autonomijom koja podleže običnim zakonima državnog parlamenta;
- d) Za političko-institucionalnu regionalizaciju, ustavom utvrđenu, sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo.

– S obzirom na to da u Srbiji imamo AP Kosovo i Metohiju sa posebnim statusom, I AP Vojvodinu koja ima legitimno izabrane institucije, jasno je da ne možemo imati simetričnu decentralizaciju, jer drugi delovi Srbije nemaju takva stečena prava ni nadležnosti. Ipak, postoji potreba i interes svih delova Srbije da se neke stvari koje nadilaze nivo lokalne samouprave reše na nivou regiona i to pravo tim građanima ne treba uskraćivati.

6. Da li vaša stranka procenjuje da će u ovom mandatu Skupštine Srbije biti potrebno menjati ustavne odredbe o teritorijalnom uređenju kako bi se Srbija regionalizovala i decentralizovala?

– Promena Ustava ni sada ne zabranjuje decentralizaciju i regionalizaciju Srbije. Mnogo veći problem od toga je poštovanje već postojećih ustavnih odredaba, posebno u onom delu koji se tiče AP Vojvodine i njenih nadležnosti. To nije samo poštovanje Ustava nego i zakona. To prvo treba rešiti i ispoštovati, pa tek onda pokrenuti eventualne razgovore o mogućim izmenama.

7. Da li mislite da AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona? Uopšte, kako vaša stranka gleda na ustavno-pravni položaj Vojvodine?

– Izvorne nadležnosti i izvorni prihodi jedni su od osnovnih uslova da AP Vojvodina počne da funkcioniše normalno i to jeste jedna od stvari na kojoj DS insistira. Ovakvo stanje je, isto kao sa lokalnim samoupravama, neodrživo, neizvesno i ne može biti osnova za ozbiljno planiranje razvoja. To garantuje i sadašnji Ustav, ali se to ne poštuje. Ako dođe do eventualnih razgovora o promeni Ustava (na primer, sasvim sigurno će se on morati menjati u procesu pristupa EU), treba razgovarati i o proširenju nadležnosti.

(juli 2013)

1. Da li se decentralizacija Srbije nalazi na listi prioriteta vaše stranke? (Objasnite zašto jeste ili nije.)

– Decentralizacija Srbije nalazi se visoko na listi prioriteta Srpske napredne stranke, pre svega u smislu osnovnog i prvog koraka u decentralizaciji koji se odnosi na povećanje nadležnosti lokalnih samouprava u svim oblastima koje nisu striktno vezane za centralne državne nadležnosti.

2. Da li je novi način finansiranja lokalne samouprave (2011) dobar za unapređenje lokalnog razvoja? Šta bi trebalo još učiniti na planu fiskalne decentralizacije?

– Načini finansiranja lokalne samouprave često se menjaju zakonima, a naročito u poslednje vreme s obzirom na ukupnu ekonomsku krizu i nedostatak za popunu prihoda državnog budžeta. Srpska napredna stranka zalaže se za stabilne, dugoročne i predvidive mere fiskalne preraspodele (decentralizacije) koja će omogućiti stabilne izvore finansiranja za lokalne samouprave.

3. Da li ste za izmene izbornog sistema na lokalnom nivou i kakve?

– Izborni sistem na lokalnom nivou mora se prilagoditi evropskim iskustvima i standardima, posebno kada je reč o izboru gradonačelnika odnosno predsednika opština, potrebi smanjivanja broja odbornika u skupštinama opština gradova i opština radi racionalizacije i omogućavanja efikasnijeg funkcionisanja izabranih imenovanih lica u okviru jednog mandata.

4. Kako ocenjujete zastoje i blokade u radu Nacionalnog saveta za decentralizaciju Republike Srbije i izradi najavljenog Strategija decentralizacije Republike Srbije u prethodnom mandatu?

– Srpska napredna stranka negativno ocenjuje navedene blokade i otvorena je za dijalog o svim važnim elementima decentralizacije Republike Srbije.

5. Za kakav tip regionalizacije se zalaže vaša stranka? Molimo obrazložite odgovor:

- a) Samo za statističku regionalizaciju u funkciji planiranja i ravnomernijeg regionalnog razvoja, bez samoupravnih institucija na regionalnom nivou;
- b) Za „funkcionalni“ (administrativni) tip – sa malim upravljačkim nadležnostima regiona, koje ne nadilaze nadležnosti lokalne samouprave;
- c) Za postepeni, asimetrični prenos nadležnosti sa nivoa centralnih vlasti na nivo konkretnih regiona (devoluciju) i autonomijom koja podleže običnim zakonima državnog parlamenta;
- d) Za političko-institucionalnu regionalizaciju, ustavom utvrđenu, sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo.

– Za najširi koncept u okviru ponuđenog “B” tipa.

6. Da li vaša stranka procenjuje da će u ovom mandatu Skupštine Srbije biti potrebno menjati ustavne odredbe o teritorijalnom uređenju kako bi se Srbija regionalizovala i decentralizovala?

– Promena Ustava Republike Srbije je veoma složeno političko pitanje i zahteva konsenzus velikog broja političkih stranaka, stručne javnosti i javnosti uopšte. Srpska napredna stranka je za dijalog po svim pitanjima, pa i o pitanju pojedinih elemenata regionalizacije i decentralizacije.

7. Da li mislite da AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona? Uopšte, kako vaša stranka gleda na ustavno-pravni položaj Vojvodine?

– Ustavom Republike Srbije utvrđena je mera autonomije prihvatljiva za Srpsku naprednu stranku.

(jun 2013)

1. Da li se decentralizacija Srbije nalazi na listi prioriteta vaše stranke? (Objasnite zašto jeste ili nije.)

– Socijalisti svoj program zasnivaju na tri temelja demokratije – političkoj, ekonomskoj i socijalnoj demokratiji. U okviru važnih pitanja političke demokratije, u Programu SPS-a koji je usvojen 2010. godine jeste i javna uprava i lokalna samouprava. Javna uprava za koju se zalažemo je ona koja je efikasna, debirokratizovana, departizovana i ekonomična i pre svega treba da bude servis svih građana.

U tom smislu socijalisti shvataju i lokalnu samoupravu, jer ona građanima omogućava da direktno učestvuju u javnim poslovima. SPS se u svom programu zalaže za tri pravca reforme lokalne samouprave: prvi je decentralizacija (ustupanje velikog dela državne nadležnosti i finansijskih sredstava lokalnim samoupravama); drugi je dekoncentracija javnih ovlašćenja (prenošenje javnih ovlašćenja od ministarstava na agencije, javne službe i organe lokalne samouprave u cilju približavanja javnih usluga građanima); treći pravac reforme je delegiranje i privatizacija pojedinih javnih službi u cilju njihovog boljeg funkcionisanja i finansiranja. U određivanju nadležnosti lokalne samouprave treba naći meru između naraslih potreba efikasne decentralizacije i neopravdanih tendencija centralizacije i etatizma s jedne strane, a s druge strane zatvaranja lokalnih zajednica u sopstvene granice. Sistem lokalne samouprave za koji se zalaže SPS podrazumeva i napuštanje jednoobraznog modela lokalne samouprave i definisanje različitih tipova jedinica lokalne samouprave (seoske, gradske, metropolske) sa jasnim poslovima u isključivoj nadležnosti i precizno utvrđenom imovinom i izvorima prihoda.

SPS takođe podržava punu primenu supsidijarnosti – da određene javne poslove obavljaju oni organi koji su građanima najdostupniji. Na ovaj način obezbeđuje se puno poštovanje principa Evropske povelje o lokalnoj samoupravi. Dakle, u Programu SPS decentralizacija lokalne samouprave, visoko je na listi prioriteta naše Partije.

2. Da li je novi način finansiranja lokalne samouprave (2011) dobar za unapređenje lokalnog razvoja? Šta bi trebalo još učiniti na planu fiskalne decentralizacije?

– Zakon o finansiranju lokalne samouprave donet je pre sedam godina, s tim da neke odredbe važe od početka oktobra 2011. Bolje su uređena pitanja izvornih prihoda, ustupljenih prihoda i nenamenskog transfera. Razrađena je naplata lokalnih komunalnih taksa kao izvornih prihoda i prihodi od ustupljenih poreza (porez na dohodak građana), a uređen je i transfer solidarnosti lokalnim samoupravama.

Smatramo da je nov način finansiranja bolji za lokalne samouprave, pre svega za one razvijenije, od prethodnog. Međutim, njegova stvarna vrednost zavisice, prvo, od njegove primene u praksi i, drugo, od ekonomskog oporavka i privrednog razvoja Srbije.

3. Da li ste za izmene izbornog sistema na lokalnom nivou i kakve?

– Od uvođenja višestranačkog sistema u Srbiji, lokalni izbori bili su i većinski i proporcionalni. I jedan i drugi model imaju svoje dobre i loše strane. U ovom momentu, stiče

se utisak da je većina učesnika izbora, dakle političkih stranaka i koalicija naklonjenija proporcionalnom sistemu, kakav se sada primenjuje na lokalnim izborima. On bi mogao da se menja utoliko da jedan broj odbornika (50%) bude biran po većinskom sistemu, a da preostali broj odbornika (prema ostvarenom rezultatu na izborima) bira svaka stranka ili koalicija samostalno (a ne po redosledu na izbornoj listi kao što je bilo do sada). U svakom slučaju, trebalo bi opet uvesti pravilo da se gradonačelnici i predsednici opština biraju neposredno, odnosno po većinskom izbornom sistemu. Svakako, da bi došlo do izmena u izbornom sistemu na lokalnom nivou, potrebno je da se o tome postigne javna saglasnost, ali i saglasnost stručnjaka, a to podrazumeva široku i vremenski optimalnu raspravu.

4. Kako ocenjujete zastoje i blokade u radu Nacionalnog saveta za decentralizaciju Republike Srbije i izradi najavljene Strategija decentralizacije Republike Srbije u prethodnom mandatu?

– U prvom kvartalu 2009. godine formiran je Nacionalni savet za decentralizaciju Republike Srbije, a juna iste godine i Kancelarija Nacionalnog saveta, koja je ukinuta oktobra prošle godine, a sektor za decentralizaciju prelazi u nadležnost Ministarstva regionalnog razvoja i lokalne samouprave. Zbog odsustva političke volje ili iz nekih drugih razloga Radna grupa koja je imala zadatak da radi na strategiji, imala je samo jedan sastanak i rasprava o Nacrtu Strategije decentralizacije nije dovedena do kraja. Nacrt nije usvojen, a sastanci posle 2010. godine nisu održavani. U međuvremenu objavljena je „Alternativna nacionalna strategija decentralizacije Srbije“ posle jednog stručnog skupa održanog prošle godine u Novom Sadu, u organizaciji Centra za regionalizam. Svoje priloge koji su publikovani priložili su stručnjaci iz različitih oblasti prava i političkih nauka koji su svojevremeno bili u Radnoj grupi Nacionalnog saveta, a potom nezadovoljni iz nje istupili.

U ovim radovima, bar u onim ključnim, više mesta i pažnje posvećeno je regionalizaciji nego decentralizaciji Srbije, što su dva različita pitanja, kao i ustavno-pravnom položaju pokrajina u Srbiji, pre svega Autonomnoj pokrajini Vojvodini. Očigledno je da pitanju regionalizacije Srbije treba pristupiti sistematičnije, osmišljenije, nakon organizovane javne rasprave, uvažavajući ekonomsku realnost prvenstveno, i sa precizno definisanim ciljevima koji se žele postići i instrumentima koji će se koristiti.

5. Za kakav tip regionalizacije se zalaže vaša stranka? Molimo obrazložite odgovor:

- a) Samo za statističku regionalizaciju u funkciji planiranja i ravnomernijeg regionalnog razvoja, bez samoupravnih institucija na regionalnom nivou;**
- b) Za „funkcionalni“ (administrativni) tip – sa malim upravljačkim nadležnostima regiona, koje ne nadilaze nadležnosti lokalne samouprave;**
- c) Za postepeni, asimetrični prenos nadležnosti sa nivoa centralnih vlasti na nivo konkretnih regiona (devoluciju) i autonomijom koja podleže običnim zakonima državnog parlamenta;**
- d) Za političko-institucionalnu regionalizaciju, ustavom utvrđenu, sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo.**

– Opredeljenje SPS-a za prihvatanje regionalizacije temelji se na potrebama smanjivanja regionalnih nejednakosti, na podizanju efikasnosti i kvaliteta u pružanju javnih usluga. Socijalisti, kao što je pomenuto, smatraju da ideja regionalizacije mora biti pažljivo osmišljena, u skladu sa realnim ekonomskim potencijalima i potrebama građana i postepeno,

širokim društvenim konsenzusom primenjena, uz uvek živu svest o našim dobrim i lošim iskustvima i uz poštovanje teritorijalnog integriteta Srbije. U svakom slučaju treba izbeći da posledice regionalizacije budu duboke podele u društvu i napuštanje decentralizacije. Ovo su programska shvatanja i stavovi SPS o regionalizaciji.

Jasno je da SPS pravi preciznu razliku između decentralizacije i regionalizacije i koliko je ovo prvo za socijaliste prioritet, toliko pitanju regionalizacije pristupaju uz jasnu svest o mogućim političkim rizicima. Pre svega zbog negativnih posledica koje mogu uslediti (federalizacija Srbije i pojava različitih formi separatizma). Zbog toga je nezahvalno opredeljavati se za bilo koji od ponuđenih tipova regionalizacije. Ono što SPS bez sumnje ne može podržati, jeste da se na osnovu regionalizacije izrodi mnoštvo malih država-feuda koje će se unutar sebe zatvoriti i gajiti neku samodovoljnost i samozadovoljstvo, a to bi zasigurno oslabilo celovitost države Srbije u ekonomskom, političkom, socijalnom i svakom drugom smislu. To sigurno ne sme biti cilj niti rezultat regionalizacije.

6. Da li vaša stranka procenjuje da će u ovom mandatu Skupštine Srbije biti potrebno menjati ustavne odredbe o teritorijalnom uređenju kako bi se Srbija regionalizovala i decentralizovala?

– Sudeći po trenutno najvažnijim i aktuelnim pitanjima kojima se bavi naša Vlada i Narodna Skupština, ne može se očekivati promena Ustava po ovom pitanju. Međutim, ukoliko se pre kraja mandata ove Vlade ipak dogodi da ekonomski razvoj, smanjenje nezaposlenosti i bolji standard građana sa manje siromašnih u Srbiji daju vidljive rezultate, nije nemoguće da se pristupi i ovom pitanju.

7. Da li mislite da AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona? Uopšte, kako vaša stranka gleda na ustavno-pravni položaj Vojvodine?

– Svoj stav o autonomiji Vojvodine definisali smo davno. U ovom momentu insistiramo na tome da se ustavne odredbe ispunjavaju i da se postupi po odluci Ustavnog suda Srbije. Socijalisti su za funkcionalnu autonomiju, koja se zasniva na multietničnosti i kulturnim karakteristikama Vojvodine, koja ima instrumente da obezbedi ekonomski razvoj Pokrajine i da značajno poboljša život građana u celoj Srbiji, a ne samo u Vojvodini. Protivimo se svakom obliku državnosti koje pod firmom decentralizacije ili regionalizacije, ili pak specifičnosti Vojvodine zagovaraju pojedini politički akteri. Protivimo se internacionalizaciji „vojvođanskog pitanja“ i zalažemo se za raspravu o svim spornim ili otvorenim pitanjima u institucijama sistema i političkim dijalogom. Bez argumentovanog razgovora republičkih i pokrajinskih vlasti, pozicije i opozicije, ne može se doći do najboljeg rešenja, a cilj je jasan – bolje funkcionisanje Republike i dobrobit građana Srbije.

(jun 2013)

1. Da li se decentralizacija Srbije nalazi na listi prioriteta vaše stranke? (Objasnite zašto jeste ili nije.)

– Decentralizacija Srbije se nalazi u vrhu prioriteta naše stranke. Sadašnje državno uređenje marginalizuje lokalne i regionalne interese, demotiviše lokalne inicijative, a stanovništvo podstiče na preseljenje u Beograd i druge velike gradove.

2. Da li je novi način finansiranja lokalne samouprave (2011.) dobar za unapređenje lokalnog razvoja? Šta bi trebalo još učiniti na planu fiskalne decentralizacije?

– Novi način finansiranja lokalne samouprave je na prvi pogled povoljniji za sve opštine i gradove u Srbiji. Detaljnijom analizom dolazimo do suprotnog zaključka u odnosu na lokalne samouprave u Vojvodini. SVM nije podržao Zakon o izmenama i dopunama zakona o finansiranju lokalne samouprave, jer smo znali da će povećanja transfera lokalnim samoupravama ići na uštrb budžeta AP Vojvodine. Ukoliko saberemo dodatna sredstva do kojih je novim načinom finansiranja došlo 45 lokalnih samouprava u Vojvodini i uporedimo visinu ovih sredstva sa iznosom za koji je budžet AP Vojvodine u 2011. godini ostao uskraćen, dolazimo do zaključka da su sa novim načinom finansiranja lokalnih samouprava, građani Vojvodine na gubitku. Na planu fiskalne decentralizacije, prvi i najvažniji zadatak novog saziva parlamenta treba da bude donošenje zakona o finansiranju AP Vojvodine.

3. Da li ste za izmene izbornog sistema na lokalnom nivou i kakve?

– Zalažemo se za personalizaciju lokalnih izbora i direktan izbor gradonačelnika/predsednika opština.

4. Kako ocenjujete zastoje i blokade u radu Nacionalnog saveta za decentralizaciju Republike Srbije i izradi najavljene Strategija decentralizacije Republike Srbije?

– Nacionalni savet za decentralizaciju je osnovan sa ciljem da se stvori privid da je decentralizacija u fokusu pažnje Vlade Republike Srbije. Činjenica, da je ovo telo održalo ukupno jednu i po sednicu nam govori o tome da je decentralizacija na dnu prioriteta. Preciznije rečeno, u vodećim strankama na političkoj sceni Srbije ne postoji volja za prenošenje značajnijih nadležnosti i finansijskih sredstava na niže nivoe vlasti.

5. Za kakav tip regionalizacije se zalaže vaša stranka? Molimo obrazložite odgovor:

- a) Samo za statističku regionalizaciju u funkciji planiranja i ravnomernijeg regionalnog razvoja, bez samoupravnih institucija na regionalnom nivou;
- b) Za „funkcionalni“ (administrativni) tip – sa malim upravljačkim nadležnostima regiona, koje ne nadilaze nadležnosti lokalne samouprave;
- c) Za postepeni, asimetrični prenos nadležnosti sa nivoa centralnih vlasti na nivo konkretnih regiona (devoluciju) i autonomijom koja podleže običnim zakonima državnog parlamenta;

d) Za političko-institucionalnu regionalizaciju, ustavom utvrđenu, sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo.

– Naša stranka se zalaže za političko-institucionalnu regionalizaciju, ustavom utvrđenu, sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo. U periodu kada je Vojvodina imala široku autonomiju, ona je po razvijenosti bila odmah iza Slovenije, a u protekloj godini je Vojvodina dospela među nedovoljno razvijene regione Srbije, u kojima je vrednost bruto-domaćeg proizvoda ispod vrednosti republičkog proseka.

6. Da li vaša stranka procenjuje da će u narednom mandatu Skupštine Srbije biti potrebno menjati ustavne odredbe o teritorijalnom uređenju kako bi se Srbija regionalizovala i decentralizovala?

– Među relevantnim snagama na političkoj sceni nemamo i u bliskoj budućnosti nećemo ni imati partnera za izmene Ustava u pravcu regionalizacije i decentralizacije.

7. Da li mislite da AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona? Uopšte, kako vaša stranka gleda na ustavno-pravni položaj Vojvodine?

– Da, AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona. Dugoročni cilj SVM-a je da Vojvodina ima zakonodavnu, izvršnu i delimičnu sudsku vlast. Do tada SVM kao jedinu mogućnost vidi zalaganje za puno poštovanje važećeg ustavnog i zakonskog okvira.

(april 2012)

UJEDINJENI REGIONI SRBIJE (G17 PLUS)

1. Da li se decentralizacija Srbije nalazi na listi prioriteta vaše stranke? (Objasnite zašto jeste ili nije.)

– Decentralizacija Srbije je jedna od ključnih tačaka programa Ujedinjenih regiona Srbije. Da bi Srbija brže napredovala, svi njeni delovi moraju da imaju jednake šanse za razvoj. Iako većina građana živi u unutrašnjosti, gde se i najveći deo poreza prikuplja, plate su najveće u Beogradu, a nezaposlenost duplo manja nego u ostatku Srbije. Sadašnja centralizovana država i sistem koji to omogućava dovode do toga da bogate opštine postaju još bogatije, a siromašne još siromašnije. Desetine hiljada mladih napušta svoja rodna mesta jer za njih tamo nema ni posla, ni šansi. To dovodi do praznjenja teritorija, posebno pograničnih mesta i dodatno produbljuje već izražene neravnomyernosti u razvoju. Ujedinjeni regioni smatraju da je preko potrebno izvršiti decentralizaciju Srbije i dati znatno veća ovlašćenja, sredstva i odgovornost lokalnim vlastima. Regionima i lokalnim samoupravama treba omogućiti da neposredno utvrđuju svoje razvojne prioritete i prepustiti im da rešavaju svoje lokalne probleme. To će biti efikasnije ako se u Srbiji uspostave tri koordinirana nivoa vlasti – republički, regionalni i lokalni.

2. Da li je novi način finansiranja lokalne samouprave (2011.) dobar za unapređenje lokalnog razvoja? Šta bi trebalo još učiniti na planu fiskalne decentralizacije?

– Na predlog Ujedinjenih regiona Srbije, Narodna Skupština je juna 2011. usvojila izmene i dopune Zakona o finansiranju lokalne samouprave. Tome je prethodila narodna inicijativa i prikupljanje potpisa za fiskalnu decentralizaciju. Preko pola miliona građana podržalo je zahtev da najveći deo novca, 80%, od poreza na zarade, ostaje tamo gde je i stvoren. Suštinska komponenta svih vidova decentralizacije je fiskalna: lokalne vlasti moraju imati stalne, sigurne, dovoljne i predvidive izvora prihoda, kao i pravo da donose finansijske odluke kako će raspolagati tim prihodima.

Koliko je jedna zemlja fiskalno decentralizovana vidi se iz strukture poreza koji ostaje u lokalnu. Kad je sagledate, nameće se jedno pravilo: što je zemlja više decentralizovana, to se lokalna samouprava više oslanja na prihode od poreza na zarade, a što je manje decentralizovana oslanja se na prihode od poreza na imovinu i slične poreze, kao i na grantove i donacije sa centralnog nivoa. Potrebno je doneti i potpuno nov Zakon o finansijskoj ravnopravnosti koji bi se bavio ravnomernom podelom poreskih prihoda, transferima i ravnomernim i pravednim snošenjem troškova između republičke vlade, regiona i lokalne samouprave.

3. Da li ste za izmene izbornog sistema na lokalnom nivou i kakve?

– Predlažemo da se predsednici opština i gradonačelnici biraju direktno od strane građana na neposrednim izborima dvokružnim sistemom. Direktni izbori za predsednika opštine i gradonačelnika predstavljaju priliku da se spreči rastuća nezainteresovanost građana za politiku i apstinencija birača, pogotovo na lokalnom nivou. kao i da se uvede princip lične odgovornosti za obećano i učinjeno. Građani sada glasaju za liste, a

prvi čovek opštine ili grada bira se dogovorom partijskih centrala i odgovoran je svojoj partiji, a ne građanima jer ga nisu direktno izabrali.

4. Kako ocenjujete zastoje i blokade u radu Nacionalnog saveta za decentralizaciju Republike Srbije i izradi najavljene Strategija decentralizacije Republike Srbije?

– Praktično država i dalje tumara od nemila do nedraga kada je u pitanju proces decentralizacije. Najteže je izbaciti centralizam iz glave! Političarima su puna usta decentralizacije, sve stranke je imaju u programu, a onda kad dođu na vlast zaborave šta su pričali, a još više zaborave šta treba da se uradi. Mnogi se boje gubitka moći ako se stvore jaki regioni i jake lokalne samouprave. Decentralizacija predstavlja jednu od najvećih nezadovoljenih potreba ovog društva. Ko i dalje misli da se dobra država može sastojiti iz bogate prestonice i siromašne provincije iz koje bi svi da pobegnju, trebalo bi da izađe iz kabineta i vidi Srbiju onakvu kakva ona zaista jeste, a ne kako je centralisti zamišljaju.

5. Za kakav tip regionalizacije se zalaže vaša stranka? Molimo obrazložite odgovor:

- a) Samo za statističku regionalizaciju u funkciji planiranja i ravnomernijeg regionalnog razvoja, bez samoupravnih institucija na regionalnom nivou;
- b) Za „funkcionalni“ (administrativni) tip – sa malim upravljačkim nadležnostima regiona, koje ne nadilaze nadležnosti lokalne samouprave;
- c) Za postepeni, asimetrični prenos nadležnosti sa nivoa centralnih vlasti na nivo konkretnih regiona (devoluciju) i autonomijom koja podleže običnim zakonima državnog parlamenta;
- d) Za političko-institucionalnu regionalizaciju, ustavom utvrđenu, sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo.

– Radi uspostavljanja političkih regiona i dalje decentralizacije u Srbiji, Ujedinjeni regioni smatraju da je potrebno izvršiti suštinsku promenu postojećeg Ustava ili doneti novi. Novi Ustav bi trebalo da predvidi tri nivoa vlasti u Srbiji: republički, regionalni i lokalni. Sadašnjih 29 upravnih okruga treba ukinuti, deo njihove administracije preuzeti u buduću regionalnu administraciju. Novi Ustav moraju da prate i zakoni o finansijskoj decentralizaciji, finansiranju regiona i vraćanju imovine regionima i lokalnim samoupravama (imovina je već vraćena lokalnim samoupravama). Nadležnosti regiona bile bi precizno utvrđene ustavnim zakonom (Zakonom o utvrđivanju nadležnosti) od strane Narodne skupštine, kao i statutom regiona. U definisanju nadležnosti, treba se rukovoditi evropskom praksom, koja uključuje i regionalno zakonodavstvo.

6. Da li vaša stranka procenjuje da će u narednom mandatu Skupštine Srbije biti potrebno menjati ustavne odredbe o teritorijalnom uređenju kako bi se Srbija regionalizovala i decentralizovala?

– Da, potrebno je suštinski izmeniti postojeći Ustav ili doneti potpuno novi kako bi se omogućila decentralizacija i regionalizacija Srbije.

7. Da li mislite da AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona? Uopšte, kako vaša stranka gleda na ustavno-pravni položaj Vojvodine?

– Pošto je uz mnogo muka i neizvesnosti Vojvodina dobila Statut, a podsetimo se da svečanom proglašenju Statuta nije prisustvovao nijedan od najviših funkcionera Srbije iako su bili pozvani, pretpostavljamo da će se bitka oko ustavno-pravnog položaja Vojvodine nastaviti, naročito ako se uđe u ustavne promene ili donošenje potpuno novog Ustava. Ujedinjeni regioni smatraju da Srbija treba da postane moderna regionalizovana država, u kojoj će Vojvodina kao istorijska autonomija i dalje imati posebno mesto, ali u kojoj će se dati šansa građanima u tzv. ostatku Srbije da se regionalno organizuju. Da, Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskog zakonodavstva jer je to evropska tekovina i vrednost, a Srbija na svom putu ka EU treba konačno da prihvati i to da je današnja Evropska unija decentralizovana i regionalizovana i da je odavno razrešila dileme prenosa ovlašćenja na niže nivoe – regione i lokalne samouprave.

(april 2012)

1. Da li se decentralizacija Srbije nalazi na listi prioriteta vaše stranke? (Objasnite zašto jeste ili nije.)

– Liga socijaldemokrata Vojvodine je i nastala kao odgovor na ukidanje autonomije Vojvodine, i, samim tim, decentralizacija Srbije predstavlja osnov našeg političkog programa i delovanja. Kao regionalna stranka, položaj AP Vojvodine doživljavamo kao najvažnije političko pitanje za delovanje svoje stranke. Paralelno s time, zalažemo se i za decentralizaciju Srbije, pa smo tako mi prva stranka koja je 1998. godine izašla sa programom „Republika Vojvodina“, koji je predviđao da Srbija bude federalna država koja se sastoji od 6 federalnih jedinica – Vojvodine, Kosova, Beogradskog regiona, Sandžaka, Šumadije i Istočne Srbije.

2. Da li je novi način finansiranja lokalne samouprave (2011.) dobar za unapređenje lokalnog razvoja? Šta bi trebalo još učiniti na planu fiskalne decentralizacije?

– Novi način finansiranja lokalne samouprave ne donosi ništa suštinsko za unapređenje lokalnog razvoja. Lokalne samouprave nisu dobile nikakve nove nadležnosti, što bi predstavljalo suštinski pomak, nego samo sredstva da finansiraju nadležnosti. O njima ne odlučuju same, nego su im preneti od strane višeg nivoa vlasti. Pri tom, Grad Beograd najveći je dobitnik ovog zakona, jer je na njegovoj teritoriji najviše zaposlenih. Nerazvijene lokalne samouprave biće i dalje nerazvijene jer je na njihovim teritorijama najviše nezaposlenih, pa će tako i prihodi stečeni na osnovu novih odredaba ovog zakona, biti zanemarljivi.

3. Da li ste za izmene izbornog sistema na lokalnom nivou i kakve?

– Kao i na svim ostalim nivoima, građani treba da znaju za koga glasaju, a izabrani predstavnici građana treba da ulaze u skupštine na svim nivoima vlasti na osnovu postignutih rezultata, a ne na osnovu stranačke discipline. Zbog toga smatramo da postojeća rešenja sa zaključanim listama nisu dobra, jer na ovaj način građani znaju za koga glasaju, ali je nejasno na osnovu kojih kriterijuma stranke formiraju liste. Personalizovani proporcionalni model, sličan onome koji je predlagao CESID bio bi odgovarajući. Na taj način povećala bi se veza izabranih funkcionera sa bazom i oni bi za svoj rad odgovarali građanima, ne strankama.

4. Kako ocenjujete zastoje i blokade u radu Nacionalnog saveta za decentralizaciju Republike Srbije i izradi najavljene Strategija decentralizacije Republike Srbije?

– Blokade su očigledno posledica toga što mnogi pitanje decentralizacije Srbije ne doživljavaju kao državni projekat, nego kao stranački ili izborni. Isto tako, među onima koji se decentralizacijom bave iz dnevno-političkih razloga, važnije je ko neki posao sprovedi, nego da on zaista bude i sproveden. Otuda dolazi i nerazumevanje da je decentralizacija Republike Srbije strateški cilj, od koga treba da koristi imaju građani Republike Srbije,

- 5. Za kakav tip regionalizacije se zalaže vaša stranka? Molimo obrazložite odgovor:**
- a) Samo za statističku regionalizaciju u funkciji planiranja i ravnomernijeg regionalnog razvoja, bez samoupravnih institucija na regionalnom nivou;
 - b) Za „funkcionalni“ (administrativni) tip – sa malim upravljačkim nadležnostima regiona, koje ne nadilaze nadležnosti lokalne samouprave;
 - c) Za postepeni, asimetrični prenos nadležnosti sa nivoa centralnih vlasti na nivo konkretnih regiona (devoluciju) i autonomijom koja podleže običnim zakonima državnog parlamenta;
 - d) Za političko-institucionalnu regionalizaciju, ustavom utvrđenu, sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo.

– Pod d. Dvadeset dve godine se zalažemo da Vojvodina ima zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, izvorne prihode i imovinu garantovane Ustavom. Ona ima svoja legitimno izabrano predstavničko telo – Skupštinu AP Vojvodine. Vojvođanska administracija mora imati mogućnost da uređuje odnose na svojoj teritoriji. Zalažemo se za istinsko uvođenje srednjeg nivoa vlasti, koji bi imao izvorne nadležnosti garantovane ustavom. Decentralizacija u Srbiji mora biti asimetrična (po ugledu na Španiju), jer nemaju svi regioni ni iste potrebe ni iste kapacitete, kada su u pitanju nadležnosti i njihovo ostvarivanje.

6. Da li vaša stranka procenjuje da će u narednom mandatu Skupštine Srbije biti potrebno menjati ustavne odredbe o teritorijalnom uređenju kako bi se Srbija regionalizovala i decentralizovala?

– Naravno. Ustav ne pruža nikakve mogućnosti za regionalizaciju i decentralizaciju. Kroz postojeće odredbe može se videti da postoje uslovi za kvazi-regionalizaciju, ali uslova za uvođenje stvarnog trećeg nivoa vlasti u postojećem Ustavu nema, čak ni kada je Vojvodina u pitanju, a kamoli kada su u pitanju regioni koji tek treba da nastanu.

7. Da li mislite da AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona? Uopšte, kako vaša stranka gleda na ustavno-pravni položaj Vojvodine?

– Zalažemo se za zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast za Vojvodinu, izvorne prihode, imovinu i nadležnosti, i sve to garantovano Ustavom.

(april 2012)

LIBERALNO DEMOKRATSKA PARTIJA

1. Da li se decentralizacija Srbije nalazi na listi prioriteta vaše stranke? (Objasnite zašto jeste ili nije.)

– Od samog osnivanja Liberalno demokratska partija se zalaže za decentralizaciju Republike Srbije, kao jedini način da se kroz razvoj lokalnih samouprava i regija razvija i Republika Srbija. Naime, smatramo da građani na lokalnom i regionalnom nivou najbolje znaju koji su njihovi problem i kako da ih reše. Za dostizanje efektivne decentralizacije neophodno je ovom problemu pristupiti strateški, a ne, kao što je do sada činila vlast, parcijalno i bez jasne vizije.

2. Da li je novi način finansiranja lokalne samouprave (2011.) dobar za unapređenje lokalnog razvoja? Šta bi trebalo još učiniti na planu fiskalne decentralizacije?

– Novi način finansiranja lokalne samouprave samo je početni korak u napuštanju starog sistema potpunog državnog voluntarizma u pogledu transfera sredstava državnog budžeta u budžete lokalnih samouprava – po volji ministra finansija. Na osnovu naših programskih, liberalnih nastojanja – mi se zalažemo za pronalaženje modela fiskalne decentralizacije koji neće mešati, na jednoj strani, načelo solidarnosti i nužne podrške razvijenih sredina onima koje nisu razvijene – sa, na drugoj strani, osnovnim načelom po kojem oni koji su uspešniji i koji više doprinose javnim prihodima po automatizmu moraju imati pravo na adekvatne prinose i lokalnoj zajednici. Dakle podrška nerazvijenima, mora biti odvojena od osnovnog decentralizovanog fiskalnog modela. Takođe, neophodno je doneti zakon kojim bi bilo propisano finansiranje Vojvodine. Naglašavamo da bez izvornih prihoda Vojvodine i lokalnih samouprava nije moguće ostvariti decentralizaciju, a samim tim ni razvoj Vojvodine i lokalnih samouprava.

3. Da li ste za izmene izbornog sistema na lokalnom nivou i kakve?

– Liberalno demokratska partija ne podržava sadašnji način izbora organa lokalnih vlasti. I do sada smo ukazivali, a posebno prilikom usvajanja izmena Zakona o lokalnim izborima, da se ovakvim izborom odbornika građani udaljavaju od politike i mogućnosti da aktivno sudeluju u kreiranju i sprovođenju lokalnih odluka.

Rešenja koja smatramo da bi bila bolja podrazumevaju postojanje različitih principa izbora predsednika opština i odbornika u različitim jedinicama lokalne samouprave, zasnovanih na njihovim specifičnostima, veličini i nadležnostima, sistema otvorenih izbornih listi na kojima se, osim za stranku, glasa posebno i za pojedine kandidate te stranke.

4. Kako ocenjujete zastoje i blokade u radu Nacionalnog saveta za decentralizaciju Republike Srbije i izradi najavljene Strategije decentralizacije Republike Srbije?

– Mi ocenjujemo da Nacionalni savet za decentralizaciju nije opravdao očekivanja koja su u njega polagana kada je osnivan. Naravno da je vladajuća koalicija odgovorna što je taj savet u hroničnoj blokadi i što se poslu izrade Strategije decentralizacije nije ozbiljno ni prišlo, a, dakako, odmah se postavlja pitanje i da li je ta koalicija ovaj Nacionalni

savet formirala forme radi ili da obavlja posao zbog kog je osnovan, a među kojima je najznačajniji upravo učestvovanje u izradi predloga Strategije decentralizacije. Dodatno zabrinjava to što ni stranka koja trenutno predsedava Savetom (LSV) ne pokazuje javnu zabrinutost zbog toga što Savet nije dao nikakve rezultate u svom dosadašnjem radu.

5. Za kakav tip regionalizacije se zalaže vaša stranka? Molimo obrazložite odgovor:

- a) Samo za statističku regionalizaciju u funkciji planiranja i ravnomernijeg regionalnog razvoja, bez samoupravnih institucija na regionalnom nivou;
- b) Za „funkcionalni“ (administrativni) tip – sa malim upravljačkim nadležnostima regiona, koje ne nadilaze nadležnosti lokalne samouprave;
- c) Za postepeni, asimetrični prenos nadležnosti sa nivoa centralnih vlasti na nivo konkretnih regiona (devoluciju) i autonomijom koja podleže običnim zakonima državnog parlamenta;
- d) Za političko-institucionalnu regionalizaciju, ustavom utvrđenu, sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo.

– Mi se zalažemo za decentralizaciju koja pretpostavlja realnu podelu nadležnosti i odgovornosti državnih organa različitih nivoa i opsega odlučivanja u Republici, Pokrajini i u gradovima i opštinama. Dakle, ustavno načelo o „ograničenju“ centralne vlasti u pogledu pokrajinske autonomije i lokalne samouprave treba jednostavno shvatiti kao pravo na autonomnost, i pokrajinskih, i lokalnih organa, u okvirima ustavne i zakonske nadležnosti. To sada nije dovoljno „široko“ utvrđeno Ustavom Srbije, te zato smatramo da se važeći Ustav mora menjati da bi se doista mogla obezbediti „političko-ustavna regionalizacija sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo“, kako se kaže u postavljenom pitanju.

6. Da li vaša stranka procenjuje da će u narednom mandatu Skupštine Srbije biti potrebno menjati ustavne odredbe o teritorijalnom uređenju kako bi se Srbija regionalizovala i decentralizovala?

– Ustav koji je na snazi, a protiv kog je Liberalno demokratska partija bila i prilikom usvajanja, kao i većina građana Vojvodine, neophodno je promeniti, između ostalog, i zbog neophodnosti drugačijeg teritorijalnog uređenja Republike Srbije. Buduće ustavno rešenje mora obezbediti punu decentralizaciju i regionalizaciju u skladu sa evropskim standardima i potrebama ovog društva i bolje urediti mogućnost odlučivanja građana o formiranju nekih novih regionalnih autonomnih pokrajina.

7. Da li mislite da AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona? Uopšte, kako vaša stranka gleda na ustavno-pravni položaj Vojvodine?

– Naša stranka je usvojila deklaraciju Vojvođanski preokret, koja za temeljnu osnovu ima naše stavove o stvarnoj autonomnosti pokrajine Vojvodine. Podsećamo da u deklaraciji Vojvođanski preokret, između ostalog, doslovno piše: „Suprotstavljamo se centralizmu, uzurpaciji, paternalizmu i bespravlju, zahtevamo temeljite demokratske reforme i promenu sadašnjeg ustavnog ustrojstva države... Zahtevamo suštinsku autonomiju, sopstvenu imovinu i prihod, zakonodavnu, sudsku i izvršnu vlast. Zato nam je neophodna promena Ustava“.

(april 2012)

VOJVODANSKA PARTIJA

1. Da li se decentralizacija Srbije nalazi na listi prioriteta vaše stranke? (Objasnite zašto jeste ili nije.)

– Kao regionalna, građanska i demokratska, vojvodanska partija, to pitanje je suštinsko u našem političkom delovanju. Smatramo da se decentralizacija mora sprovesti ne samo na taj način da se sa republičkog nivoa nadležnosti prenesu na lokalne samouprave, već i sa institucija pokrajinske administracije. Svedoci smo da se tokom proteklih nekoliko godina dobar deo institucija izmestio po centralnoj Srbiji, gde je Vojvodina ostala uskraćena navodno zbog pokrajinske administracije. Isto tako smatramo da određeni pokrajinski sekretarijati mogu funkcionisati i u dugim vojvodanskim regionalnim centrima, a ne samo u banovini u Novom Sadu.

2. Da li je novi način finansiranja lokalne samouprave (2011.) dobar za unapređenje lokalnog razvoja? Šta bi trebalo još učiniti na planu fiskalne decentralizacije?

– On je solidan i dobro će doći lokalnim samoupravama. Mi smo kao partija aktivno i učestvovali u donošenju zakona o preraspodeli sredstava na zarade u korist lokalnih samouprava. Od opštine do opštine on donosi u većoj ili manjoj meri dodatna sredstva u lokalnim budžetima u odnosu na prethodni period, ali, isto tako, to je samo prvi stepenik do suštinske i sveobuhvatne fiskalne decentralizacije naše zemlje. Mi se zalažemo da se i novčana sredstva koja se ostvaruju putem PDV-a u mnogo većoj meri slivaju u lokalne budžete. Najlogičnije je da ostvareni porezi u većinskoj meri ostaju tamo gde se i ostvaruju. Kada je u pitanju Vojvodina, takođe smatramo da se recimo sva sredstva prikupljena od zakupa zemljišta u procentnom iznosu slivaju u lokalne budžete, što recimo sada nije slučaj.

3. Da li ste za izmene izbornog sistema na lokalnom nivou i kakve?

– Ne samo na lokalnom nivou nego na svim nivoima. Nedopustivo je da je Srbija jedna izborna jedinica, o tome danas niko ne govori. Tražimo da Vojvodina bude jedna od izbornih jedinica na centralnom nivou. Sa ovakvim izbornim zakonom može recimo da se desi da nakon izbora u republičkom parlamentu sedi 250 poslanika iz Beograda?! Vojvodina kao kako-tako definisana pokrajina u važećem ustavu Republike Srbije mogla je biti i za ove izbore jedna izborna jedinica, čime bi se dale veće šanse i regionalnim strankama na nivou Vojvodine da u demokratskoj atmosferi učestvuju na parlamentarnim izborima. Ovako, zbog izuzetno visokog cenzusa regionalne stranke su osuđene na uglavnom trule političke kompromise sa strankama čije su centrale u Beogradu oko izlaska na parlamentarne izbore.

Što se tiče lokalnih i pokrajinskih izbora, najbolje bi bilo da se primeni većinski izborni sistem i da građani i građanke neposredno biraju pokrajinske poslanike, odbornike i gradonačelnike, tj predsednike opština.

4. Kako ocenjujete zastoje i blokade u radu Nacionalnog saveta za decentralizaciju Republike Srbije i izradi najavljene Strategija decentralizacije Republike Srbije?

– Kakav savet – takvi i rezultati. Stvari su potpuno jasne kada je u pitanju decentralizacija i potrebna je politička volja i snaga da bi se dobio rezultat decentralizacije koji je po meri svih građana i građanki. Onog momenta kada poslanici shvate da su predstavnici sredina iz kojih dolaze i da su dužni da zastupaju interese svojih birača, a ne partijskih centrala, tada ćemo i dobiti potrebnu većinu za izglasavanje potrebnih zakona koji se tiču decentralizacije Srbije.

5. Za kakav tip regionalizacije se zalaže vaša stranka? Molimo obrazložite odgovor:

- a) Samo za statističku regionalizaciju u funkciji planiranja i ravnomernijeg regionalnog razvoja, bez samoupravnih institucija na regionalnom nivou;
- b) Za „funkcionalni“ (administrativni) tip – sa malim upravljačkim nadležnostima regiona, koje ne nadilaze nadležnosti lokalne samouprave;
- c) Za postepeni, asimetrični prenos nadležnosti sa nivoa centralnih vlasti na nivo konkretnih regiona (devoluciju) i autonomijom koja podleže običnim zakonima državnog parlamenta;
- d) Za političko-institucionalnu regionalizaciju, ustavom utvrđenu, sa širokim ovlašćenjima regiona i pravom na regionalno zakonodavstvo.

– Vojvodanska partija kao okosnicu svog programa definiše ustavni položaj Vojvodine po kojem bi Vojvodina raspolagala svojom imovinom, prihodima i resursima, ali i posedovala Ustavom sve zagarantovane sudske, zakonodavne i izvršne nadležnosti. Nama je najbliži evropski princip multifunkcionalnog regionalizma po kojem su ustrojene države tipa Italija, Španija, Nemačka ili Velika Britanija. Za to je potrebna promena Ustava Srbije i mi u Vojvodanskoj partiji insistiramo na tome jer važeći Ustav nije dobio potrebnu podršku građana i građanki Vojvodine na ustavnom referendumu 2006 g. I ne samo da nije dobio podršku, nego je on svih ovih godina u koliziji sa stvarnim životom naše države. Regionalizacija učvršćuje državu, poštuje istoriju, tradiciju, multietničnost, multikulturalnost... naprosto stvara sve preduslove za ekonomski razvoj jedne države i društvo jednakih šansi.

6. Da li vaša stranka procenjuje da će u narednom mandatu Skupštine Srbije biti potrebno menjati ustavne odredbe o teritorijalnom uređenju kako bi se Srbija regionalizovala i decentralizovala?

– Vojvodanska partija pre svega smatra da se mora doneti novi Ustav koji će biti rezultat širokog dijaloga svih zainteresovanih političkih subjekata, nevladinih organizacija, udruženja građana i samih građana, kako bi se obezbedili pozitivni preduslovi za njegovo referendumsko izjašnjenje. Taj Ustav (kao najviši pravni akt od kojeg umnogome zavisi sudbina jedne države) mora poštovati pre svega svoju državu i sve one koji žive u njoj, što sada svakako nije slučaj. Da li će to biti u narednom skupštinskom sazivu i da li će postojati politička volja za takvo jedno krupno i suštinsko pitanje, ostaje da se vidi. Mi kao partija koja na predstojećim izborima učestvuje u okviru koalicije Preokret imamo umnogome usaglašene stavove po pitanju ustavnog položaja Vojvodine i zajednički ćemo raditi na realizaciji tog projekta.

7. Da li mislite da AP Vojvodina treba da ima ustavno garantovane izvorne nadležnosti i pravo na donošenje pokrajinskih zakona? Uopšte, kako vaša stranka gleda na ustavno-pravni položaj Vojvodine?

– Na to pitanje smo već prethodno odgovorili, ali bismo još jednom podvukli da samo Ustavom zagaranovanim pravima Vojvodina može ostvariti svoj političko-ekonomski subjektivitet. Znači, naša trenutna zalaganja su potpuno jasna i nedvosmislena – sudska, zakonodavna i izvršna vlast, izvorni prihodi i vojvođanska imovina u rukama Vojvođana. Vojvodina je danas doživela ekonomski sunovrat kao posledicu bahatog centralizma, i ne treba nikada zaboraviti da je najprosperitetniji period bio u vreme ustava iz 1974. godine, kada je Vojvodina imala federalni status i da je povrat prava iz tog perioda vrlo značajan i jak argumenat prilikom budućeg definisanja statusa Vojvodine.

Ukoliko na te teme ne dobijemo odgovore i ne vidimo da postoji volja za definisanje Ustavnog položaja Vojvodine od strane centralističkih vlasti u Beogradu (pa ma kojih ona boja bila), Vojvođanska partija će najozbiljnije razmotriti i ostale vidove političke borbe za ostvarivanje svih prava Vojvodine koja joj pripadaju na osnovu istorijskog, tradicionalnog, geografskog, kulturološkog i svakog drugog nasleđa, poštujući prava različitosti i jednakosti.

(april 2012)

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

342.25 (497.11)
342.24 (497.113)

СЕРЕНЧЕШ, Жужана

U vrhu prioriteta, uz privide : decentralizacija i regionalizacija Srbije i položaj AP Vojvodine u stranačkom ogledalu : analiza Nezavisnog društva novinara Vojvodine i stavovi političkih stranaka o decentralizaciji i regionalizaciji Srbije i položaju AP Vojvodine / Žužana Serenčeš. – Novi Sad : Nezavisno društvo novinara Vojvodine, 2013 (Novi Sad : Stojkov). – 40 str. ; 24 cm

Tiraž 300.

ISBN 978-86-88303-06-4

а) Децентрализација – Србија б) Регионализација – Србија ц) Војводина – Уставно-правни положај

COBISS.SR-ID 280108807